

94125902-2	09/05/2025	עוֹלָם קטן	עמוד 20	1	40.07×38.04
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790					

ישראל ישראל - חלק ח

סולם: שלושה כוחות באומה

חלום סולם יעקב הוא משל לתהליך התפתחות המפעל הציוני עיון בכתביו של ישראל אלדד

נעמן לבבי ואליסף אופן, פורום כיוון

פתיחה

המחנה הלאומי זקוק למצפן אידאולוגי ולמפת דרכים שתסייע להנהגת הציבור לקבוע יעד ולגזור ממנו סדר עדיפויות. אחרי תקופה שנדמה בה היה כי הסתיימה בניית הקומה הגשמית והגיעה העת לבנות רק את הקומה הרוחנית, מתברר כי למדינת ישראל יש כיום גם אתגרים פיזיים לא מעטים: ריבונות, חיזוק הצבא, חקלאות, כלכלה, שסע חברתי, רפורמה משפטית, גיוס חרדים ועוד.

ננסה לתת כיוון כללי לחוסנו הפיזי והרוחני של עם על פי דרכו של ישראל אלדד, חבר מרכז לח"י והוגה דעות חשוב במחנה הלאומי עד שנות התשעים.

סולם יעקב

אלדד הגדיר את חלומו של יעקב אבינו סמל הסמלים של העם היהודי. סקיצה של המטען הרוחני והתרבותי שלנו כעם, שלאורה יש לפעול בכל סוגיה ובכל דור.

חלומו של יעקב אבינו בעבר הוא למעשה חלומה של האומה בהווה. חלום הוא ביטוי לעולמו הפנימי של האדם, וחלומו של יעקב אבינו, ישראל, הוא למעשה חלומו ומשאת נפשו של עם ישראל. לחיות בארץ ישראל, בממלכה חזקה צבאית וכלכלית, זהו "סולם מוצב ארצה". להיות אידיאליסט, מאמין, בעל חזון וחותר לגאולה זהו "ראשו המגיע השמיימה". להיות עם וחברה דינמית, יוצרת ולוחמת זהו "מלאכי אֱלֹהִים עולים ויורדים בו".

סיפורי האבות נכתבו לא רק לשם תיאור היסטורי גרידא. מעשיהם של האבות הם סימן לבנים, ודמויותיהם של שלושת האבות הן אבני היסוד שלנו כאומה. כל אחד מהאבות מייצג תכונה

נפשית ורוחנית שונה, המתאימה לחלק אחר של הסולם ולחלק אחר של האומה. רק בהינתן כל החלקים ביחד, ובסדר הנכון, תגיע האומה לשלמות ולגאולה. אברהם אבינו משול לראשו של הסולם המגיע השמיימה. הוא הראשון שהכיר בה' והאמין בו וכתר איתו ברית. הוא שכבש את ארץ ישראל כיבוש רוחני: בקריאה בשם ה', בבניית מזבחות ובעלייה להר המוריה. אברהם לא השאיר אחריו מפעל חומרי. כשמו כן היה, אב רם. הוא עלה לארץ ישראל מכוח הציוני והאמונה, ולא בעקבות משבר כלכלי או פוגרום. הוא האידיאליסט ואיש החזון, הוא הכוח המניע את תהליך יצירתו של עם ישראל.

יצחק אבינו משול לבסיס הסולם המוצב ארצה. בסיס חייו נמצא בחבל ארץ מוגדר בצפון הנגב. הוא לא יצא מארץ ישראל, לא הצטרף למלחמות ולא כרת בריתות עם מלכים גדולים או אימפריות. מפעל חייו הגדול היה ההיאחזות באדמת הארץ: חפירת בורות, זריעה ומציאת מאה שערים של תבואה.

יעקב אבינו היה איש הביניים. לא נלחם כמו אברהם אך לא נעקד כמו יצחק. יעקב נאבק עם עשו ועם לבן. הוא ברח מהארץ וחזר אליה, ירד פעם נוספת והוחזר אליה לקבורה. מלאכי אֱלֹהִים עולים ויורדים. מפעל חייו של יעקב אבינו היה המשפחה. סיפור חייו סובב רבות סביב מתח מול אחיו, שנות עבודה בעבור אשתו, משפחה ברוכת ילדים ומתח בין הילדים על אהבת האב. מלאכי אֱלֹהִים עולים ויורדים. יעקב אבינו הוא המעמיד במרכז את ערך המשפחה, ועל שמו נקראת בסופו של דבר המשפחה הגדולה של עם ישראל.

אלדד המשייל את דמותם ואת מנהיגותם של האבות למקורות המים המזוכריים בהקשרם: "אברהם הוא האידיאליסט שבאבות. הוא עולה ממוצאי הפרת לכיוון מקורותיו, הוא העולה נגד הזרם, הוא גובר על כוח

הכובד, הוא צועד ופניו אל שמים. הוא העולה בסולם. "יצחק הוא הריאליסט שבאבות, פניו אל האדמה. אין אנו מוצאים את יצחק אצל נהרות, לא עולה עם הפרת כאביו אברהם, לא חוצה את ירדן כבנו יעקב, יצחק מצוי ליד בארות, בארות מים להשקות זרע בשדה ולהשקות צאן. יצחק יורד בסולם. "ויעקב עולה יורד ושוב עולה יורד חליפות. האידיאליזם שלו הוא ריאלי מאד והריאליזם שלו הוא למען האידיאל. אין הוא מגיע לעוצמה זו של אבי אביו

לאחר שיעוצב ה'מה' תוכל להיבנות על גביו קומת ה'איד', ולבסוף גם קומת ה'מי'.

המהלך ההיסטורי

טבעו של עולם הוא שאחרי הדור של החזון והחלומות מגיע דור חדש שמואס ברצון הערטילאי וחותר לביסוס החלום ולייצוב המפעל. הדור השני מרגיש שעם אידיאלים אי אפשר ללכת למכולת ואינו חפץ בדיבורים אלא במעשים ובתוצאות בשטח.

גלריית שמשון מציגה: יונה לוי גרוסמן, מבט מזרחה מקבר בן גוריון, שמן על קנוס 50 על 70, 2002. לפירוטם יצירות 050-8621524

אחרי ההתבססות החומרית של הדור השני האוכלוסייה גדלה ומתרבה, ומרכז התרבות עובר מהכפר אל העיר. המנהיגות הופכת מחלוצית לחברתית, החברה הופכת מחקלאית למסחרית, ותרבות החברה האזרחית ומסורת המשפחה מקבלות מקום ציבורי מרכזי. כך נוצר עם.

מה שנראה כשיא של התפתחות העם עלול להיות גם תחילתו של תהליך השקיעה שלו. דרכה של החברה העירונית הבורגנית היא לאבד את יצר ההישרדות הטבעי ואת בהירות הדרך. חברה אזרחית ללא שמיים של חזון גאולה וללא קרקע של אהבת ארץ ישראל עלולה להישאב לענייני פנים ולפוליטיקה, ולהגיע בסופו של דבר להתפררות פנימית ולירידה מהארץ.

למאי נפקא מינה?

אלדד קבע את סולם יעקב לסמל הסמלים. למהלך האידיאות שלאורו צריך ללכת ולמודד את ההצלחות ואת הכישלונות שלנו.

המפעל הציוני התחיל מאנשי חזון, מהכנים פורצי דרך, בבחינת אברהם אבינו. מנהיגים דגולים שהתוו דרך יותר משהנהיגו ציבור. ברוח ובחזון הם פרצו דרכים שאפשרו לדורות הבאים לסלול אותן ב בטון ובמלט. נזכיר לדוגמה את מבשרי הציונות ואת מי שחזו את המפעל הגדול, ואף ניסו לקנות את הארץ (הרצל) או את הר הבית (הרב קלישר) מהטורקים וממעצמות אירופה. הם היו שליחי ציבור כשעוד לא היה ציבור מאחוריהם. שניהם הזכירו את בית המקדש כחלק מחזון הגאולה.

העדיפו חזון שלם על פני מציאות מקוטעת.

אחריהם הגיעו אנשי המעשה, אנשי ההתיישבות העובדת: המושבות, הקיבוצים והמושבים. הם השקיעו את כל מרצם בפיתוח הארץ ובבנייתה. "אש יוקדת

הטרוגנית מאידך גיסא. אברהם ויצחק התוו את המסגרת, יעקב מילא אותה בעם. סולם מוצב ארצה, ראשו מגיע השמיימה, ומלאכי אֱלֹהִים עולים ויורדים בו. לכן דווקא כאשר הגיעה מדינת ישראל לשיא עוצמתה, היא החלה לאבד את המסגרת של זהותה.

ניתוח מעמיק יותר של כל אחד מהכוחות - על יתרונותיו וחסרונותיו - וכיצד בונים ומחזקים את עתידו של עם ישראל מבאני היסוד שהזכרנו, נציג במאמרים בשבועות הקרובים.

forumkivun1@gmail.com

אלדד השקיע יותר מעשור

בכתיבת מאמרים העוסקים

בהגדרת האידיאל של התנועה

הציונית לגאולת עם ישראל

ולבניין בית המקדש

ישראל, איש המשפחה. למשפחה יש עוצמה גדולה של המשכיות מחד גיסא ופגיעות ורגישות של קבוצה